

ІСТОРИЧНІ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ СОМАТИЧНОЇ ПРОБЛЕМАТИКИ В КОНТЕКСТІ МЕТОДОЛОГІЧНИХ НОВАЦІЙ В СОЦІАЛЬНІЙ АНТРОПОЛОГІЇ

В статті розглядаються особливості історичної репрезентації людської тілесності в контексті розвитку соціальної антропології. Особлива увага приділяється науковій проблематиці, яка є спільною для історії тіла та соціальної антропології.

Ключові слова: соматична проблематика, соціальна антропологія, тілесність, дискурс, концепція.

На початку XXI ст., в умовах відкритого інформаційно-мережевого суспільства все виразнішою стає глобальна тенденція до розширення понятійного апарату, методології та предметних областей соціогуманітарних дисциплін на користь мультипарадигмальності, міждисциплінарності й перманентної евристичної корекції усталених концептів, категорій та гносеологічних засад. До того ж учені все активніше засвоюють роль "соціальних критиків" (за словами П. Романова): проблематизують, вивчають і концептуалізують в руслі постійної рефлексії звичних аналітичних установок принципово нові теми та сюжети, пов'язані з соціальним буттям людини (нерівність, нетерпимість, остракізм до "іншого", маргіальність, несподівані ракурси "банальних" соціальних феноменів тощо) [10, с. 122]. В сучасних умовах неможливо обійти увагою ретельне наукове обговорення подібних аспектів суспільного буття, які суттєво впливають на вироблення управлінських рішень у галузі соціальної політики. Саме тому новітні тенденції в соціальній антропології мають важливе прикладне значення для гармонізації суспільних практик і політичного ладу перед викликами глобалізації й інформаційного перенасичення сучасної людини. Вищевказані положення підтверджують актуальність обраної для дослідження теми.

Мета дослідження – з'ясувати головні тенденції евристичного процесу залучення соматичної проблематики до сфери соціальної антропології в контексті переорієнтації методологічних пріоритетів у цій галузі.

Окремі аспекти вищеозначеної наукової проблематики розглядалися в роботах П. Романова, Н. Козлової, Б. Тернера, А. Франка, Н. Вікуліної, Є. Ярской-Смірновой, Д. Міхеля, О. Булгакової, Л. Мітева, С. Туманова, О. Гомілко, М. Келлі, А. Беркута, В. Подороги. Проте концептуального

осмислення стратегій репрезентації тілесності в царині соціальної антропології ще не здійснено. Власне, цим міркуванням і обумовлена новизна роботи.

Методологічною передумовою комплексного антропологічного й соціологічного аналізу є залучення до нього соматичної проблематики. При цьому тіло має розглядатися, насамперед, у якості соціокультурного конструкту, що вміщує в собі знаки й сенси суспільної структури, але разом з цим здатний суттєво її коригувати. З точки зору соціальної антропології, людина комплексно поєднує в собі тілесно-біологічні й соціокультурні сутнісні складники; її існування зумовлене взаємодією і взаємовпливом тілесності й соціальності на всіх рівнях індивідуального буття (попри ту обставину, що на різних етапах історичного розвитку можуть виникати суперечності між тілесним і соціальним).

Українська дослідниця Н. Медведєва стверджує, що вказана суперечність виступає вагомим фактором розвитку людства, а її подолання реалізувалося здебільшого одним із двох способів: реальний та ідеальний. Перший спосіб передбачає трансформацію морфології тілесності відповідно до ступеня розвитку соціального буття (на етапі соціоантропогенезу). Другий варіант полягає в пропозиції перебудови поглядів як на тілесність людини, так і на її соціальність – без змін морфології тілесності [9, с. 7]. Констатуючи факт деструкції людини як тілесно-соціального конструкту в умовах сучасного глобалізованого суспільства, Н. Медведєва, причини цього вбачає в тому, що тілесний аспект буття втратив свої позитивні, значущі характеристики і для конкретних індивідів, і для суспільства в цілому, що, фактично унеможливорює їх стабільне існування. Загострення суперечностей між тілесним і соціальним дослідниця пов'язує з тим, що рівень соціальної еволюції інформаційної цивілізації значно випередив рівень біологічної еволюції, – тому подоланню вказаних кризових явищ може посприяти мобілізація прихованих резервів тіла людини, аби тілесність органічно корелювалася з рівнем розвитку соціальності [9, с. 8-12].

Тіло людини залучене до виробництва багатьох складних соціокультурних і пізнавальних функцій і є надзвичайно важливою складовою соціального життя, важливість якої усвідомлюється паралельно до того, як картезіанський принцип механічного розділення душі та тіла стрімко втрачає роль дієвого інструменту антропологічного пізнання [6].

Саме тілесність у її біологічному вимірі через систему кровно-родинних зв'язків стає основою, що зафіксує соціальне розшарування в архаїчному суспільстві. Міркуючи про роль тілесності в культурі, Г. Тульчинській вказує на фундаментальну роль тілесності в процесі пізнання і творення

сенсів: "з епістемологією тактильних відчуттів пов'язана й семіотика знаку як мітки, рани, завданої в історичному початку культу і культурі процесом жертвоприношення і знакового "захоплення" власності як прообразу письма, умовного нанесення міток на поверхню живого тіла, котре пізніше метафорично замінювалося шкірами тварин і рослин (пергамент, папірус, папір)" [13, с. 50]. Іншими тілесно-тактильними передумовами культурогенезу і соціогенезу вчений вважає процес очищення (підкреслює роль "чистоти" в системах виховання й культово-релігійних практиках) і ту очевидну для нього обставину, що тілесна чутливість лежить в основі таких соціально структуруючих феноменів як влада, насилля, жертва, страждання і сакральність (підсвідомість також тілесно зумовлена, має свою "протяжність", тобто, тілесність) [13, с. 52].

Кожна людська спільнота прагне впорядкувати буття, вибудувати його ієрархію і структуру – як правило, за принципом протиставлень – добро/зло, порядок/хаос, профанне/сакральне, чисте/нечисте у тричленній моделі "інфернальне – земне – небесне". Впорядкування здійснювалося шляхом побудови міфів про існування певного сакрального, трансцендентного і впорядковуючого містичного центру, що завжди виносився за межі фізичного світу. Ієрархія завжди мислилася як необхідна умова переходу від нижчих станів і статусів до вищих, запорука стабільності космосу і захист від хаосу та абсурду. В процесі освоєння, "олюднення" навколишнього світу людина вдавалася до метафоризації того, що було для неї найзрозумілішим і найближчим – свого власного тіла. Людина робила це і тоді, коли намагалася надати трансцендентному статусу реальності, зрозумілої для неї, і в тих ситуаціях, коли її метою було надання сакрального сенсу профанному світу повсякденного буття ("нереального" – без легітимізації з боку "вищої сили", несправжнього і беззмістовного). Схоже, що в традиційних культурах повсякденна реальність представлялась тільки одним із проявів чогось більш реального, істинного, того, що, власне, й робить реальність справжньою [13, с. 54-57].

Тема тіла як ключової метафори політичного устрою чи соціального ладу є надзвичайно поширеною й досить активно розробленою в світовій соціогуманітаристиці і соціальній антропології зокрема. В цьому плані, насамперед, слід згадати роботи М. Дуглас, К. Леві-Строса, Е. Канторовича, М. Ямпольського, М. Фуко, Ж. Бодрійяра, Л. Беркена, Д. Мак-Рея, Дж. О'Ніла, Р. Брейна, Т. Полхемуса.

Так, праці антропологів Р. Брейна "Декороване тіло" (1979 р.) та Т. Полхемуса "Соціальні аспекти людського тіла" (1978 р.) присвячені дослідженню того, в який спосіб в архаїчних спільнотах тіло позиціонувалося в якості

основоположного об'єкта суспільно значущої символіки [11, с. 138]. Тіло представлялося поверхнею для фіксації й демонстрації іншим знаків соціального й сімейного статусу, релігійних переконань, статевовікових характеристик (через татування, шрами, навмисні деформації, прикраси тощо). Перехід від одного соціального статусу до іншого, більш престижного пов'язувався, як правило, з ритуальними трансформаціями тіла. Навіть у сучасному світі існують ритуали, в яких тіло використовується як інструмент чи механізм демонстрації змін у статусі (досі невикорінені приклади "дівщини" в армії). За словами Ж. Бодріяра, історія тіла – це "історія його демаркації, історія того, як мережа знаків і міток розграфлює, подрібнює й заперечує його в його відмінностях і радикальній амбівалентності" [3, с. 193]. Тіло як "найпрекрасніший об'єкт споживання" надзвичайно інтенсивно навантажене конотаціями й різного роду означниками в гігієнічному, терапевтичному, дієтичному дискурсах, в рекламі, моді, масовій політиці й політичних пропагандистсько-маніпулятивних технологіях.

Важливе місце в антропологічних студіях відводиться вивченню соціальної ролі заборон, пов'язаних з тілом. М. Дуглас використала тему кордонів тіла як метафору всієї соціальної системи, а також цілого ряду соціокультурних феноменів. Р. Тауні в роботі "Релігія і виникнення капіталізму" (1926 р.) дослідив, як функції окремих частин людського тіла використовувалися в теорії досягнення суспільної рівноваги. Б. Тернер вказує на те, що постійно зростає кількість наукових праць, присвячених тому, як "тіло Христа" стало фундаментальною метафорою Церкви, а згодом – моделлю для побудови перших торгових корпорацій та політичних інститутів [11, с. 141].

Людське суспільство, за словами Е. Дюркгейма, є не штучною конструкцією розуму, а "системою активних сил", результатом еволюційного процесу, що поєднує в собі біологічні, культурні та соціальні феномени. Всі тілесні функції невіддільні від соціального життя, від повної включеності тіла людини в усі форми просторово-часових, комунікативних, перцептивних, психосоматичних і символічно-пізнавальних процесів [6].

В антропології проблеми, пов'язані з людською тілесністю, займали надзвичайно важливе місце, особливо в теоріях, присвячених архаїчним ритуалам, космологічним уявленням та соціальному структуруванню. За словами Б. Тернера, проблематика тілесності увійшла в антропологію на фундаментальному онтологічному рівні, адже ця дисципліна концентрувала дослідницький пошук у напрямку концептуальної взаємодії по лінії "природа/культура", де тіло уособлює одну з центральних теоретичних проблем. Вчений пояснює інтерес антропології до тіла, насамперед, тим,

що воно виступає системою класифікації, "природним" джерелом соціальних метафор ("глава держави", "органи влади" тощо) [11, с. 143]. Більшість концепцій тіла, що виникли у ХХ ст., мають синтезний філософсько-антропологічний характер.

Слід також зазначити, що значний вплив на дослідження соматичної проблематики, як і на розвиток соціальної антропології, мали ідеї структуралізму, теоретики якого вважали, що в живому досвіді людини вміщується своєрідний "код", за посередництвом якого структурується реальність. Прихильники структуралізму були впевнені в ефективності дослідження соціокультурних явищ саме як структур (структура мови, дії, соціальних інститутів, родинних стосунків, гендерних відносин тощо), але при цьому вони виносили суб'єкта діяльності за межі філософування й наукової рефлексії. В результаті проблема суб'єкта, особистості, їх унікальної ролі в історії була невиправдано ігнорована протягом певного періоду (до т. зв. "антропологічного повороту"). "Терор схематизації" доповнювався в структуралізмі "лінгводетермінізмом" і тенденцією розглядати всі без виключення культурні феномени як акти комунікації (зокрема, У. Еко доводив: всякий комунікативний акт перенасичений соціальними та історичними кодами й залежить від них). Проте слід зазначити, що далеко не всі структуралісти поділяли подібні "радикальні стратегії". Зокрема, К. Леві-Строс – видатний інтелектуал ХХ століття, котрий одним із перших запровадив тілесну проблематику до дискурсу антропології – застерігав від небезпеки логоцентризму: "Спроба розглядати мову як логічну модель, котра може допомогти нам ... зрозуміти структуру інших форм комунікації, цілком рівнозначна погляду на мовну діяльність як на джерело цих форм" [8, с. 90].

В архаїчних культурах тіло людини, як і житло, її мислилися прямим аналогом впорядкованого космосу. Навколишній простір, житло і тіло уявлялися єдиною системою життєзабезпечення, даною людині божествами. В основі східної медицини також лежить уявлення про гармонійний зв'язок тіла з цілісністю світу, "космічність" тіла людини. В гностичних та езотеричних концепціях тіло поставало як мікрокосм [13, с. 64].

Відомий антрополог Мері Дуглас розглядала тіло в якості класифікаційної системи, досліджуючи реакцію людини на різні прояви нерегульованості, хаотичності й дезорганізації в соціальному і природному оточенні. Головним типом реакції ставало створення систематичної класифікації та вироблення структуротворчих категорій, здатних відновити порядок і гармонію [4]. За словами Б. Тернера, людське тіло протягом усієї історії виступало головним засобом класифікації, оскільки воно є найбільш універсальною, природною й усвідомлюваною індивідом метафорою,

невичерпним джерелом алегорій порядку і непорядкованості. Але саме М. Дуглас зуміла культурологічний аналіз тілесності зробити центральним пунктом власної антропологічної теорії, використавши ідею меж тіла як метафору соціальної системи для пояснення великої кількості моделей поведінки індивіда в соціумі (від архаїки до сучасності) [11, с. 139].

Важливим методологічним засновком сучасної соціальної антропології є уявлення про те, що людські інстинкти як біологічні функції тілесності лежать в основі тілесних і соціальних потреб людини, відіграють ключову роль у формуванні соціуму (тому тілесність і соціальність є взаємопов'язаними багатовимірними та багатоаспектними іпостасями людини, що їм властива багатогранна сукупність зв'язків) [9, с. 20].

Одним з перспективних напрямків сучасної соціальної антропології є дослідження того, в який спосіб тіло в західному суспільстві стало репрезентуватися, насамперед, як Капітал і Фетиш, "найпрекрасніший об'єкт споживання", що в нього індивід має постійно "вкладати" (в сенсі "інвестування", економічного й психологічного), аби тіло приносило статусний, іміджевий, а то й звичайний комерційний прибуток. В подібному контексті ставлення до тіла відображає ставлення до речей або соціальних стосунків. За словами А. Дьякова, ставлення до тіла сьогодні дуже нагадує поведінку з колонізованою територією чи об'єктом експлуатації, що від нього можна отримати видимі знаки щастя, здоров'я і краси (і який при цьому конститується як усе більш функціональний "об'єкт"). Тіло постає в якості елемента соціальної тактики, що має приносити прибуток і слугувати реалізації нормативного "принципу насолоди" й "гедоністичної рентабельності" (проголошених найвищими цінностями в сучасній масовій культурі) [5, с. 179-180].

В розрізі подібних міркувань значний інтерес становлять ідеї Ж. Бодріяра, який по-новаторськи комбінував теоретичні напрацювання соціальної антропології і філософії під впливом праць Ж. Батая, М. Мосса й А. Арто, намагався дати модель концептуального осмислення сучасного йому західного суспільства через аналіз "символічного обміну", "імперіалізму мас-медій" та системи придушення "мовчазних мас". Так, мислитель стверджував, що в культурі Заходу всяка експлуатована (а тому небезпечна для влади) категорія людей набувала сексуального визначення, маркувалася певними сексуально-тілесними штампами, як от уявлення про гіперсексуальність негрів або "ідеологічне" отожднення жінки з сексуальною хтивістю. Навіть така, здавалося б, природна категорія, як сексуальність, за Ж. Бодріаром, зводиться в системі капіталу й тотального споживання до статусу "структури символічного обміну", тіло стає "гене-

ратором символічних вчинків", що в ньому головну роль відіграє "соціальна функція обміну". Подібними міркуваннями й зумовлюються відомі максими вченого: "Еротика існує у знаках і ніколи не існує в бажанні" та "Жінку "споживають" завдяки сексуальному звільненню, а сексуальне звільнення "споживається" завдяки жінці" [2, с. 174, 179]. Постмодерний "тілоцентризм" і "мода на тіло" насправді є процесом "фантазматичної раціоналізації", в якому тіло "виганяється й виживається". Найбільш ефективним засобом нейтралізації тіла й сексуальності стає мода як "найбільш значний вияв принципу всезагальної еквівалентності" [5, с. 182].

Інший відомий французький мислитель, що органічно поєднував зацікавлення соціологією, антропологією, історією й філософією для висунення цікавих і новаторських концепцій, – Жорж Батай – стверджував, що першим кроком, з якого бере відлік історія, стало усвідомлення смерті, що відокремило людину від тварини (на основі цього знання і виник еротизм, який відрізняв сексуальне життя людини від тваринної поведінки) [1, с. 275]. Універсальними критеріями відмінності людини від тварини Ж. Батай вважав не мову й мислення (традиційний підхід в антропології), а ерос і танатос. В подібній перспективі еротизм поставав як своєрідна "антропологічна машина", яка "виробляє відмінності" між тваринним та людським світами, – історія для автора "Історії еротизму" осмислювалася через призму еротичної чуттєвості: розвиток цивілізації стимулював усе більш складні й витончені форми еротизму [12, с. 26-33]. Початковим етапом конститування соціального буття й первинним соціальним механізмом мислитель назвав заборону на інцест як перший елемент еротизму. Фундаментальним для культурогенезу і антропогенезу ситуації "подолання кордонів" і "виходу за межі" Ж. Батай пов'язував саме з сексуальними заборонами-табу, а історичну динаміку соціуму ототожнював з чергуванням заборон і трансгресії (подолання цих заборон).

Ідеї Ж. Бодріяра і Ж. Батая, попри всю свою контроверсійність і неординарність (а краще сказати, завдяки їм), на нашу думку, варті пильної уваги не лише з боку істориків філософії, але й фахівців із соціальної антропології, оскільки можуть допомогти відійти від застарілих схем і теоретико-методологічних засад, по-новому поглянути на специфіку соціального буття індивіда в сучасній "культурі присутності" (термін Г. Гумбрехта), що впевнено витісняє "культуру значення" і утверджує глобальну парадигму віртуального споживання [7, с. 144] (де віртуальні знаки, символи та образи, центровані довкола "порногламуру", здобули пріоритет перед реальними товарами та послугами).

В просторі сучасної соціогуманітаристики окремі автори виділяють антропологію тіла в якості однієї з дисциплін, які входять в загальний

напрямок соціальної і культурної антропології [6]. Ця дисципліна займається дослідженням усіх галузей соціального життя, в яких тим чи іншим чином проявляється значимість функцій тіла, що іноді детермінують і скеровують розвиток окремих соціокультурних процесів, феноменів або різновидів поведінки.

Важливе місце тілесна тематика займає в таких важливих для соціальної антропології галузях, як дослідження соціальної пам'яті (П. Нора, Е. Хеккінгс, Я. Ассман, М. Вінок, П. Хаттон, М. Хальбвакс), постколоніальні студії (Г. Співак, Е. Саїд, Ф. Фанон, Г. Бгабх), гендерні дослідження (Б. Фрідан, Дж. Батлер, Н. Пушкарьова, Дж. Скотт, С. Ушакін), дослідження засобів масової комунікації (М. Маклюен, Н. Луман, Г. Дебор, В. Беньямін, В. Онг, С. Квіт), дослідження простору (як поєднання фізичного й соціального компонентів – П. Бурдьє, А. Лефевр, Д. Вуд, В. Каганський, Д. Харлей), історія повсякденності й "нова культурна історія" (К. Гінзбург, Е. Ле Руа Ладюрі, Р. Мюшамбле, О. Удод). В контексті поглиблення тенденцій до транс- та інтердисциплінарності в сучасній соціогуманітаристиці теоретико-методологічний і концептуальний "взаємообмін" між вищевказаними науковими напрямками і течіями стає не лише новою інтелектуальною модою, але й досить міцно вкоріненою традицією.

Висновки. Проблеми, пов'язані з соматичною проблематикою, посідають чільне місце в сучасній соціальній антропології. Теоретичні та практичні напрацювання щодо різноманітних соціокультурних аспектів людської тілесності в галузі соціальної антропології дали потужний імпульс до активного залучення соматичної аналітики до сфери наукових інтересів соціології, семіотики, лінгвістики, культурології, політології, історичної антропології, гендерних і постколоніальних студій, нової культурної історії та інших соціогуманітарних дисциплін та напрямків.

Ідеї та концепції щодо осмислення людської тілесності в якості, насамперед, соціокультурного феномену суттєво прискорили вихід сучасної соціогуманітаристики поза вузькодисциплінарні межі в напрямку до утвердження транс- та інтердисциплінарності та мультипарадигмальності. Проте системної культурно-антропологічної концепції тіла, яка б уможливила його нове осмислення в руслі постнекласичної наукової парадигми, все ще не вироблено.

В інтелектуальному просторі соціальної антропології сутність людини осмислюється як органічна взаємодія і взаємодетермінування тілесних і соціальних аспектів на кожному з рівнів людського буття.

Potapenko Y.O.

THE HISTORICAL REPRESENTATIONS OF SOMATIC PROBLEMS IN THE CONTEXT OF METHODOLOGICAL INNOVATIONS IN SOCIAL ANTHROPOLOGY

In the article the features of history representations of the human corporality in the context of development of social anthropology are considered. The special attention are spared to the scientific problems which are general for history of body and social anthropology.

Key words: somatic problems, social anthropology, corporality, discourse, conception.

Потапенко Я.А.

ИСТОРИЧЕСКИЕ РЕПРЕЗЕНТАЦИИ СОМАТИЧЕСКОЙ ПРОБЛЕМАТИКИ В КОНТЕКСТЕ МЕТОДОЛОГИЧЕСКИХ НОВАЦИЙ В СОЦИАЛЬНОЙ АНТРОПОЛОГИИ

В статье рассматриваются особенности исторической репрезентации человеческой телесности в контексте развития социальной антропологии. Особенное внимание уделяется научной проблематике, которая является общей для истории тела и социальной антропологии.

Ключевые слова: соматическая проблематика, социальная антропология, телесность, дискурс, концепция.

Джерела та література

1. Батай Ж. Слёзы Эроса / Ж. Батай // Танатография эроса. Жорж Батай и французская мысль середины XX века. – СПб.: Мифрил, 1994. – С. 273-282.
2. Бодрийяр Ж. Общество потребления. Его мифы и структуры / Ж. Бодрийяр. – М.: "Республика", 2006. – 269 с.
3. Бодрийяр Ж. Символический обмен и смерть / Ж. Бодрийяр. – М.: "Добросвет", 2000. – 387 с.
4. Дуглас М. Чистота и опасность. Анализ представлений об осквернении и табу / М. Дуглас. – М.: Канон-Пресс-Ц, Кучково поле. – 2000. – 120 с.
5. Дьяков А.В. Жан Бодрийяр: Стратегии "радикального мышления" / А.В. Дьяков. – СПб.: Изд-во С.-Петербур. ун-та, 2008. – 357 с.
6. Ивин И. Антропология тела // Философский словарь. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://terme.ru/dictionary/187/word>.
7. Івашина О. Загальна теорія культури / О. Івашина. – К.: Вид. дім "Києво-Могилянська академія", 2008. – 215 с.
8. Леви-Строс К. Структурная антропология / К. Леви-Строс. – М.: ЭКСМО-Пресс, 2001. – 512 с.
9. Медведєва Н.С. Проблема співвідношення тілесності та соціальності в людині і суспільстві. – Автореферат дис. ... канд. філос. наук. – К., 2005. – 32 с.

10. Романов П. Социология тела и социальной политики / П. Романов, Е. Ярская-Смирнова // Журнал социологии и социальной антропологии. – Том VII. – № 2. – 2004. – С. 115-137.

11. Тернер Б. Современные направления развития теории тела / Б. Тернер // Thesis. – Вып. 6. – 1994. – С. 137-167.

12. Тимофеева О. Введение в эротическую философию Жоржа Батая / О. Тимофеева. – М.: Новое литературное обозрение, 2009. – 200 с.

13. Тульчинский Г.Л. Вещь и тело как онтофания свободы / Г.Л. Тульчинский // Время / бремя артефактов (Социальная аналитика неоправимости). – СПб., 2004. – С. 44-70.

Коршак Я.М.

УДК 94(477.7):316.347(=162.1)"1850/1917"

ЧИННИКИ УКРІПЛЕННЯ ПОЛЬСЬКОЇ ЕТНІЧНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ НА ПІВДНІ УКРАЇНИ

В статті зроблено спробу проаналізувати роль польської інтелігенції у збереженні етнічної ідентичності поляків в Одесі. Висвітлюється діяльність інтелігенції в польських культурних громадах на півдні України. А також розвиток і збереження релігійної свободи польських громад.

Ключові слова: етнічна група, поляки, Південна Україна, культура.

Своєрідність культури Південної України, де концентрувалась велика кількість представників різних етнічних меншин, сприяла консервативності побуту польського населення. Наявність значної кількості етноспецифічних рис у традиційній культурі польського населення України, сприяло тому, що вони упродовж всього історичного перебування на цій території збагачували у різних сферах культурне життя населення регіону [2, с. 3].

Незаперечним є внесок поляків у соціальне і культурне життя Південної України. Так, на початку XIX ст. зусиллями польських просвітителів Г. Колонтая та Чацького в Україні було створено мережу загальноосвітніх шкіл [5, с. 3]. Натомість, слід зазначити, що там переважно навчалися діти з польських сімей. Щодо добродійної підтримки шкіл поляками як однією з найбільш численних етнічних утворень, то мотивація такої добродійної діяльності ґрунтувалась на прагненні зберегти власну етнічну (почасти – етноконфесійну) ідентичність. Як відомо з етносоціології, етнічна самоідентифікація є закономірним процесом, що особливо загострюється в умовах співіснування кількох етносів, або ж за наявності значних етнічних вкраплень у межах цілісного соціуму. Нажаль, ці школи, були ліквідовані царським урядом після поразки польського повстання 1830-1831рр. [1, с. 292].